

Brit vélemény a 2013 utáni EU-költségvetésről

Somai Miklós

A brit felsőház Európai Unióval foglalkozó bizottsága április első napjaiban jelentést tett közzé, melyből képet kaphatunk a közös költségvetés 2013 utáni időszakára vonatkozó brit álláspontról. Ez utóbbi ismerete azért különösen hasznos, mert az Egyesült Királyság (Németország és Franciaország mellett) egyike azon három kulcstagállamnak, amelyek támogatása nélkül gyakorlatilag lehetetlen megállapodásra jutni a következő tervezési időszakra szóló pénzügyi keretről.

A britek mindig is hangoztatták, hogy csak akkor van értelme az uniós szintű pénzköltésnek, ha az úgynevezett „európai hozzáadott érték” generál. Máskülönbén az adott feladatokat a közigazgatás azon lehető legalacsonyabb szintjén kell megvalósítani, ahol még pozitív eredmény várható (*szubszidiaritás elve*). A bizottság szerint a közös költségvetés gyakorlatában az európai hozzáadott érték elve szubjektív, mondhatni politikai kategóriává vált, és a maga eredeti értelmében igen kevéssé érvényesül, amin változtatni kell.

Az EU-költségvetés legvitatottabb része természetesen a *közös agrárpolitika* (KAP). Magára valamit is adó szigetországi politikus a KAP-ot, úgy ahogy van, ablakon kidobott pénznek tekinti. Bár a bizottság nem fogalmazhat ilyen élesen, azt azonban fontosnak tartja, hogy a farmok jövedelmét és a piacok egyensúlyát garantáló ún. első pilléres kiadások súlya jelentősen csökkenjen a közös költségvetésben belül. Javaslatuk lényege, hogy a KAP-ot az Európa 2020-as stratégia céljainak és az integrációra ható globális kihívásoknak megfelelően kell átalakítani. Ennek megfelelően, előtérbe kerülnének az energetikai célok, az agrárkutatói projektek, valamint a klímaváltozással kapcsolatos feladatok. Ugyanakkor a Lordok Háza abba, a KAP-pal kapcsolatban igen gyakori – és nyilván a különböző lobbiknak egy időben megfelelni

kívánó politikai akaratból származó – ellentmondásba keveredik, hogy egyszerre javasolja a globális élelmiszer-biztonság és a biodiverzitás céljainak szolgálatát.

A költségvetés másik nagy tételét, a *kohéziós politikát* illetően a bizottság szerint két különböző nézet uralkodik az unióban: a tagországok egy része páneurópai fejlesztési programnak tekinti, míg a többiek a különböző fejlettségű régiók közötti újraelosztás eszközének. A britek úgy gondolják, hogy mivel ezt a kettősséget nem lehet hatalmi szóval megszüntetni, célszerű volna, ha nem általánosságban érvényesülne, hanem az egyes alapok célrendszerében kerülne tisztázásra. Például az Európa Szociális Alapra úgy tekintenek mint amelynek a forrásait minden tagország számára elérhetővé kellene tenni. A globális pénzügyi és gazdasági válság egyébként is felülírta az eddigi játékszabályokat, melynek folytán a kohéziós politikát érdemes tágabban értelmezni: nem csupán a felzárkóztatás eszközeként, de a szigorú fiskális politika bizonyos mértékű ellensúlyaként is számítani kellene rá. Ugyanakkor a bizottság óva int a kohéziós politika túlzott szétaprózásától, mely veszély onnan ered, hogy sok tagország az Európa 2020 stratégia minden célja tekintetében fölhasználható, sokoldalú eszköznek tekinti.

A britek úgy vélik, hogy az *Európa 2020* stratégia céljait a közös költségvetésben az egyes kiadási tételek arányának változtatásával, és (mint például a klímaváltozás elleni harc esetében) akár új alapok felállításával is tükröztetni kellene. Ennek megfelelően a hangsúly a kutatási-fejlesztési, oktatási és a határokon átnyúló különböző (energetikai, telekommunikációs és közlekedési) infrastrukturális projektek felé tolna el. A bizottság szerint az említett területeken megvalósuló fejlesztések az európai hozzáadott érték iskolapéldái, és egyúttal a

gazdasági talpra állás zálogai. Ugyanakkor a kritikai hang itt sem marad el, mert egyes nagyprojektek (pl. ITER, Galileo) esetében, a Lordok Háza EU-bizottsága – egyébként az Európai Bizottság véleményével összhangban – olyan menedzselési lazaságokra mutat rá, amelyeket az új indítású programokban feltétlenül el kellene kerülni.

Az egyes európai projektek megvalósításával kapcsolatban rendszerint felmerül a *magántőke* fokozottabb bevonásának igénye. A bizottság ezzel kapcsolatban óvatosan fogalmaz, amennyiben csak akkor támogatja, ha a magántőke kellő részt vállal a kockázatokból. Márpedig éppen ez az pont, ahol a dolog megbukhat: hiszen amennyiben nincs elegendő közösségi pénz egy projekt elindításához, akkor a magánpartnernek túl sok hitelt kell felvennie, s ezáltal aránytalanul nagy kereskedelmi kockázatot vállalnia, mely utóbbi árát nyilván beépíti majd az adott infrastrukturális eszköz használatára felszámított díjaiba. Ahol nincs elegendő fizetőképes kereslet, ott nagy eséllyel végül az állam áll majd jót, vagyis az adófizetők terhei jelentősen nagyobbak lesznek, mintha teljes egészében állami forrásból valósult volna meg a beruházás.

A bizottságnak az EU-költségvetéssel szemben megfogalmazott egyik legfontosabb kritikája annak túlságosan merev volta. A hosszú évekre kőbe vésett szerkezet nem tud kellően alkalmazkodni a gyorsan változó gazdasági környezethez. A britek ezért úgy vélik megvalósíthatónak a *rugalmasság* növelését, ha az utóbbi húsz év gyakorlatával ellentétben nem hét, hanem pusztán öt évre szólna a következő pénzügyi keret. Megjegyzendő, hogy az Európai Bizottság is változtatásra készül, igaz nem rövidebb, hanem hosszabb, tíz évre szóló terminusban gondolkodik. A cél itt is a rugalmasság növelése, amit úgy érnének el, hogy a félidei (az első öt évet követő) felülvizsgálat során sokkal nagyobb változtatásokra nyílna mód, mint amilyeneket a jelenlegi szabályok lehetővé tesznek.

A *költségvetés méretét* illetően a Lordok Háza osztja a brit kormány álláspontját, miszerint az elkövetkező években a kötelezettségvállalási keret reálértéke nem nőhet tovább. Az új és/vagy a korábbinál hangsúlyosabb célok (úgy mint kutatás/fejlesztés, klímapolitika, vidékfejlesztés stb.) finanszírozását a közös agrárpolitika első pillérének a terhére kell megoldani. Ugyanakkor a javaslat árnyoldalára felsőházi meghallgatásuk során egyes kutatók már rámutattak, hogy amennyiben az

európai gazdaság akár csak megközelíti a válság előtti növekedési rátáját, úgy öt-tíz év múlva a reálértéken „befagyasztott” közös költségvetés már jóval kevesebbet fog jelenteni, mint az európai GDP egy százaléka. Ezek után politikai szinten nehéz lesz az integráció további mélyítéséről beszélni.

Végül néhány szót az EU-költségvetés *forrásoldaláról*. A Lordok Háza bizottsága egészen egyszerűen nem tartja komolyan vehetőnek az Európai Bizottság azon javaslatait, melyek (például valamilyen európai adó kivetéséből származó) új források bevonására vonatkoznak. A tagországok hozzáállásában semmi jele nincs egy olyan irányú változásnak, mely alapján egyetértés alakulhatna ki az új finanszírozási eszközök bármelyikének bevezetéséről. A probléma az, hogy a kiadási oldallal ellentétben – ahol már a minősített többség szabálya érvényesül –, a forrásoldali változtatásokról egyhangú szavazásra van szükség, vagyis minden tagországnak vétőjoga van. És itt érkezünk el a britek legfontosabb, költségvetéssel kapcsolatos érdekéhez, melyet az ún. „*visszatérítés*” testesít meg. A még Margaret Thatcher kormányfő idején, 1984-ben kiharcolt – a bonyolult képlet alapján kalkulált brit túlfizetés mintegy kétharmadát (közel hatmilliárd eurót) évről évre visszatérítő – rendszer része lett a közös költségvetés kiadási oldalának, ezért a britek hozzájárulása nélkül nem változtatható. A bizottsági jelentésből kitűnik, hogy erről a pénzről a britek továbbra sem hajlandók lemondani, és fokozatos leépítését a közös agrárpolitika gyökeres megváltoztatásától, annak forrásai alapos megkurtításától teszik függővé.

Az Európai Bizottság 2011 júniusában teszi közzé a közös költségvetés jövőjére vonatkozó törvényjavaslatait. A többéves pénzügyi keretet leíró rendelet és a hozzá tartozó saját forrásokról szóló döntést legkorábban a dán elnökség idején, 2012 első félévének végén fogadhatják el. Az egyes lobbik és a tagországok közötti harc már elkezdődött, és a jelek arra mutatnak, hogy semmivel sem lesz könnyebb a megegyezés, mint 2005-ben, amikor is a jelenleg futó keretről folytak elkeseredett, sokszor méltatlan viták. A válság rossz tanácsadó...

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról